

**ПОЕТИКА АНТИУТОПІЇ У ТВОРАХ ЮРІЯ ВИННИЧУКА
(«ЛАСКАВО ПРОСИМО В ЩУРОГРАД») ТА АДЛЬОФО БІОЙ КАСАРЕСА
(«ЩОДЕННИК ВІЙНИ ЗІ СВИНЬМИ»)**

Євтушенко С. О.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури,
компаративістики і грінченкознавства
Київський університет імені Бориса Грінченка
вул. Тимошенко, 13Б, Київ, Україна
orcid.org/0000-0002-2183-2338
s.yevtushenko@kubg.edu.ua*

Ключові слова: *антиутопія,
щоденник, хронотоп,
тоталітарна система,
насильство, опір.*

У статті досліджуються поетикальні особливості жанру антиутопії на матеріалі повісті Ю. Винничука «Ласкаво просимо в Щуроград» та роману Адольфо Бійой Касареса «Щоденник війни зі свиньми». З'ясовується, що оповідь в антиутопії найчастіше вибудовується у формі щоденника, однак «вичленування даної характеристики» (С. Шишкіна) не є обов'язковим. Свідченням цього є твори Ю. Винничука та Адольфо Бійой Касареса, в яких переважає умовна щоденникова форма. Художній час як один із основних сюжетних і жанроутворюючих елементів у творах вітчизняного і латиноамериканського авторів зреалізовано за допомогою умовного теперішнього, а простір виконує у текстах основну функцію деперсоніфікації особистості, хоча серед масово знеособлених жителів міста Щуроград і латиноамериканського містечка знаходяться ті, хто прагне опиратися тоталітарній системі. Героями в антиутопіях є опозиційно налаштовані до влади бунтарі-одинаки. У повісті «Ласкаво просимо в Щуроград» бунтарем виступає полковник, житель міста Щуроград, а в романі «Щоденник війни зі свиньми» умовним бунтівником стає старий пенсіонер на ім'я Ісідоро Відаль / дон Ісідоро. У творах Ю. Винничука та Адольфо Бійой Касареса знаходимо такі дієві механізми підтримки тоталітарної держави: диктаторство, пропаганду, зміну історичного наративу, вибудовування нових міфів, захоплення духовної сфери, ізолювання від зовнішнього світу, симпатиків. Головний механізм підтримки життєдіяльності системи – переформатування нового покоління, яке щиро підтримує тоталітарну ідеологію. Невід'ємною частиною тоталітарної системи є насильство, тому у романі Адольфо Бійой Касареса «Щоденник війни зі свиньми» молодь безкарно вбиває старих, а у творі Ю. Винничука «Ласкаво просимо в Щуроград» непокірних відправляють у божевільну і створюють людинощурів. Попри тотальний контроль, прихований опір тотальній системі існує завжди. Відповідно до цього знищення системи є питанням часу. У романі Адольфо Бійой Касареса вбивства старих припинилися раптово без пояснень, що нехарактерно для антиутопій, а у Ю. Винничука фінал відкритий. Подібні розв'язки натякають на можливість відродження тоталітаризму.

**THE POETIC OF ANTI-UTOPIA IN THE WORKS OF YURII VYNNYCHUK
(«WELCOME TO SHCHUROGRAD») AND ADOLFO BIOI CASARES
(«DIARY OF THE WAR WITH PIGS»)**

Yevtushenko S. O.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Literature,
Comparative Studies and Grinchenko Studies
Borys Grinchenko Kyiv University
Tymoshenko str., 13B, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-2183-2338
s.yevtushenko@kubg.edu.ua*

Key words: *dystopia, diary, chronotope, totalitarian system, violence, resistance.*

The article examines the poetic features of the dystopia genre on the basis of Y. Vynnychuk's story «Welcome to Shchurograd» and Adolfo Bioy Casares' novel «The Diary of a War with Pigs». It turns out that the narrative in dystopia is most often constructed in the form of a diary, however, «distinguishing this characteristic» (S. Shishkina) is not mandatory. This is evidenced by the works of Y. Vynnychuk and Adolfo Bioy Casares, in which the conventional diary form prevails. Artistic time as one of the main plot and genre-forming elements in the works of domestic and Latin American authors is realized with the help of the conditional present, and space in the texts performs the main function of depersonalization of the individual, although among the massively depersonalized residents of the city of Shchurograd and the Latin American town there are those who strive to resist the totalitarian system. Heroes in dystopias are lone rebels opposed to the government. In the story «Welcome to Shchurograd», the rebel is a colonel, a resident of the city of Shchurograd, and in the novel «Diary of the War with Pigs», the conditional «rebel» is an old pensioner named Isidoro Vidal / Don Isidoro. In the works of Y. Vynnychuk and Adolfo Bioy Casares, we find effective mechanisms for supporting a totalitarian state: dictatorship, propaganda, changing the historical narrative, building new myths, seizing the spiritual sphere, isolation from the outside world, sympathy. The main mechanism for supporting the vital activity of the system is the reformatting of a new generation that wholeheartedly supports totalitarian ideology. Violence is an integral part of the totalitarian system, which is why in Adolfo Bioy Casares's novel «Diary of the War with Pigs» young people kill the old with impunity, and in Yu. Vynnychuk's «Welcome to Shchurograd» the disobedient are sent to an insane asylum and human rats are created. Despite total control, hidden resistance to the total system always exists. Accordingly, the destruction of the system is a matter of time. In the novel by Adolfo Bioy Casares, the murders of old people stopped suddenly without explanation, which is uncharacteristic of dystopias, and in Yu. Vynnychuk's the ending is open. Such developments hint at the possibility of the revival of totalitarianism.

Постановка проблеми. Найвідомішими дослідниками антиутопії є В. Паррінгтон, Ф. Полак, А. Мортон, Г. Кейтеб, С. Шацький, В. Чаликова, Ю. Кагарлицький, Е. Баталов, О. Зверев, В. Недошивін, В. Шестаков, К. Шахова, Г. Рягузова та ін. Антиутопія не є винаходом ХХ століття, адже вперше антиутопічні мотиви з'явилися у творчості давньогрецьких авторів (Платон, «Держава»; кінікі; Арістофан, «Жінки в Народних зборах»).

Посилений інтерес до антиутопії в ХХ–ХХІ ст. (199 жанрових різновидів антиутопії) вчені пов'язують із непередбачуваним впливом науково-технічного прогресу на людське суспільство. Німецький філософ Є. Фром у «Післямові до роману Орвела „1984“» зауважив, що антиутопічний роман британського автора виражає настрій, дуже близький до відчаю за майбутнє людини, адже втрата людьми по всьому світу своїх найлюдяніших

якостей призведе до появи бездушних автоматів. Науковці виділяють такі жанрові різновиди антиутопії: «дистопія» / «негативна утопія» (Дж. Орвел, «1984»), «какотопія» / «бестіарна антиутопія» (К. Чапек, «Війна з саламандрами»), «антиантиутопія» / «постантиутопія» (Т. Толстая, «Кись»). У нашій статті за основу взято визначення антиутопії С. Шишкіної, яка розглядає її як інтертекстуальний літературний жанр зі своєрідним хронотопом, дискурс якого спрямований на з'ясування співвідношень всередині тріади «людина – цивілізація – суспільство» із запереченням можливості реалізації утопічних ідеалів за умови порушення балансу та гармонії між соціумом та його моральним наповненням [5].

Мета статті – дослідити поетику антиутопії на матеріалі повісті Ю. Винничука «Ласкаво просимо в Щуроград» (1992) та роману Адольфо Бйой Касареса «Щоденник війни зі свиньми» (1969).

Завдання статті: 1) виокремити характерні особливості антиутопічного жанру; 2) дослідити ознаки антиутопічного жанру на матеріалі конкретних текстів; 3) використати компаративний аналіз при вивченні особливостей антиутопії.

Предмет дослідження – поетикальні особливості антиутопічного жанру.

Об'єкт дослідження – повість Ю. Винничука «Ласкаво просимо в Щуроград» та роман Адольфо Бйой Касареса «Щоденник війни зі свиньми».

Виклад основного матеріалу дослідження. Оповідь в антиутопії найчастіше вибудовується у формі щоденника, однак вичленування даної характеристики не є обов'язковою. Пріоритет щоденникової форми у класичних антиутопіях вчені пояснюють тим, що розповідь від першої особи дозволяє підкреслити контраст між бажаним та очікуваним, наявним і можливим (або неможливим) [5]. У повісті Ю. Винничука «Ласкаво просимо в Щуроград» спостерігаємо відмову від оповіді у формі щоденника, адже письменник формує текст як розповідь головного персонажа Марка Пекельного про останню мандрівку, «записану» з його слів оповідачем. У романі Адольфо Бйой Касареса «Щоденник війни зі свиньми» щоденникова форма умовна: на неї вказують назва твору та позначення часу на початку нової глави (Понеділок, 23 – середа, 25 червня), однак цим все і обмежується.

Художній час в антиутопії вважають одним із основних сюжетних і жанроутворюючих елементів. Серед численних особливостей антиутопічного часу виділимо ахронію («відсутність часу») та ухронію («зупинку часу»), адже стереоскопічне дослідження «змодельованої автором псевдореальності» (С. Шишкіна) сприяє зведенню нанівець фактору часу та історичних змін

(М. Епштейн). У романі Адольфо Бйой Касареса «Щоденник війни зі свиньми» події розгортаються в умовному теперішньому і подаються у часовій послідовності: понеділок, 23 – середа, 25 червня; четвер, 26 червня; п'ятниця, 27 червня; субота, 28 червня; неділя, 29 червня; понеділок, 30 червня; вівторок, 1 липня; кілька днів потому; 25 червня «у дальших спогадах набуває рис кошмарного сну» [2, с. 12]: вбивство вуличного газетяра дона Мануеля. Попри посилену увагу до хронології, минулі обставини, які спричинили конфлікт молоді зі старими, не розкриваються. У повісті «Ласкаво просимо в Щуроград» події так само відбуваються в умовному теперішньому, але минуле оприявнюється за допомогою спогадів мешканців міста. Читач дізнається, що у Щурограді стався вибух на місцевій АЕС, який призвів до розмноження щурів, появи щурів-мутантів завбільшки з kota та стимулював розумовий розвиток щурів (вони виконують різні складні операції, розмовляють людською мовою). Як наслідок, вони захопили владу, взяли під опіку підростаюче покоління і запланували захопити планету: «Вони дуже хутко переважають нас і розумом, і силою. Ми самі тоді перетворимося на щурів, заб'ємося в льохи і пожиратимем їхні недоїдки. Вас не лякає таке майбутнє?» [1].

Простір в антиутопіях – невеликий, замкнутий, відокремлений від решти світу величезною огорожею, земляною стіною, багатометровим парканом, морем, лісом тощо. Його основна функція – деперсоніфікація особистості та підпорядкування системі. Простір у романі Адольфо Бйой Касареса «Щоденник війни зі свиньми» локалізований вулицями Лас-Ераса, Кабельо, Паунеро, провулком Ель-Ласо та кав'ярнею «Каннінг» навпроти площі Лас-Ераса. У романі Юрія Винничука «Ласкаво просимо в Щуроград» простір обмежується містом Щуроград і стіною, яка ізолює його мешканців від іншого світу. У цих текстах простір виконує основну функцію, однак серед масово знеособлених жителів міста Щуроград і латиноамериканського містечка знаходяться ті, хто свідомо / несвідомо опирається тоталітарній системі.

Героєм в антиутопіях виступає або бунтар-одинак, або група однодумців, опозиційно налаштованих до чинної влади. У Ю. Винничука ініціатором боротьби зі щурами виступав полковник, житель міста Щуроград. Протягом багатьох років він прикидався відданим громадянином, попри загибель єдиного сина, та чекав слушної нагоди. Весь цей час він виховував доньку Віолетту як «лютого вбивцю»: «Я вчив її ненависті <...> Але я її також навчив і ховати свої почуття. Найменша підозра – і весь мій план міг згоріти на пні» [1]. До них долучилися чужинець Марко Пекельний, сусід полковника пан Крупа та звіль-

нений з божевільні капітан Коляда. Антигерої в повісті зображені відповідно до орвелівської традиції: щури завбільшки з kota стоять на задніх лапах, одягнуті в чорні костюми, білі сорочки, білі гетри та капелюхи.

У романі Адольфо Бйой Касареса бунтівник як такий відсутній, адже маємо справу зі старим пенсіонером на ім'я Ісідоро Відаль / дон Ісідоро, який спантеличено спостерігає за подіями, усвідомлюючи їх абсурдність та протиприродність. Дружина його покинула, він живе разом з сином Ісідоріто, який «працював вахтером у вечірній школі на вулиці Лас-Ераса» [2, с. 9]. Єдина розрада дона Ісідора – друзі, з якими він проводить час в улюбленій кав'ярні, граючи в поширену в Латинській Америці командну картярську гру труко: «Вони звикли до цієї години, до цього місця, до фернетугу, до цих карт, до цих облич, до матері та барви одягу, тому жодна несподіванка в їхньому товаристві була неможлива» [2, с. 12]. Життєва філософія Ісідора Відаля не відрізняється екстравагантністю, адже «він беріг вірність друзям, місцям, кожному з ближніх крамарів, їхнім крамницям і власному трибу життя та звичкам» [2, с. 26]. Друзі головного персонажа – Джими на прізвисько Церемоніймейстер, Нестор Лабарте та інші – називали себе «хлопцями», але це не свідчило про їх підсвідоме бажання здаватися молодими, це свідчило «про те, що й вони свого часу були молоді, тож називали себе так по праву» [2, с. 11]. З образом дона Ісідора пов'язана проблема пізнання старості: «Спілкування – найкращі ліки проти мук старості та немочі» [2, с. 16]; «Розважаємося, як хлопчак. Та ми завжди ними будемо! Чому цього не розуміють молоді?» [2, с. 16]; «<...> чого ми навчаємося з літами. Певно, миритися з власними вадами» [2, с. 22]; «Сумна перевага віку – уміння прийняти межі своїх можливостей» [2, с. 24].

У романі Адольфо Бйой Касареса «Щоденник війни зі свиньми» знаходимо чотири дієвих механізми підтримки тоталітарної держави. Назвемо їх:

1) диктатор Фаррелл (прототип – аргентинський диктатор і фактичний президент країни протягом 1944–1946 років Едельміро Хуліан Фаррелл), який, попри «брехливі й наклепницькі заяви», викликав захват у народі завдяки ораторським здібностям, м'якому, істинно аргентинському тембру голосу і пробудженню «в мільйонів парій почуття власної гідності» [10];

2) рух молодотурків, який «спалахнув, немов метеор, посеред нашої довгої політичної ночі» [2, с. 9];

3) національне радіо, яке щоденно поширювало «отрутну риторику» [2, с. 55] Фаррелла;

4) зазомбована молодь.

У повісті Ю. Винничука «Ласкаво просимо в Щуроград» представлено значно більше механізмів

підтримки тоталітарної держави. Насамперед привертає увагу своєрідний «Майн кампф», який відсилає до політичного та ідеологічного маніфесту Адольфа Гітлера «Моя боротьба» (нім. “Mein Kampf”). Виділимо основні тези щурачого маніфесту:

1) людина – найпідліша істота, найбрехливіше створіння, місце якої у спеціальних людинопарках; задля збереження расової повноцінності і стабільності шлюби між щурами й людьми заборонені: «<...> незаконні злягання дозволяються, але потомство заздалегідь приречене на становище раба» [1];

2) щури – «<...> найупослідженіші та найприниженіші живі істоти на землі», яким вдалося стати «міцними й здоровими, сміливими й упертими»; родівід щурів «сягає найдавніших давен, а наш прабатько Щур, виявляється, був завбільшки з гіпопотама. <...> Отож хто знає, як нині виглядала б карта Близького Сходу, коли б не щури, які вже двічі порятували Ізраїль!»; місія щурів – благородна експансія задля створення потужної цивілізації з майбутнім, «куди привабливим від обіцяного людьми» [1];

3) дії щурів – перебирання влади у свої руки шляхом війни й революції («покласти на вівтар Вітчизни тисячі голів» [1]; викликати чергові аварії та вибухи; створити новий вірус, який не дає жодної надії на вилікування; спустошити землю через ядерну війну; створити антирадіаційну вакцину).

Щури змінюють історичний наратив («<...> історію тут представляємо і творимо лише ми, люди до цього не мають жодного відношення»; Щуроград «відкрили і заселили» щури, а «люди з'явилися пізніше. Така історія дуже багатьох міст. Але чомусь ми завше були в тіні»), вбудовують нові міфи («Люди <...> поважають нас, радяться з нами у справах розбудови міста. Ми зробили їх щасливими»), захоплюють духовну сферу (щури пишуть для людей книги, складають пісні та знімають фільми), ізолюють від зовнішнього світу (чужинцям заборонено спілкуватися з людьми), виховують молодь («Я звертаюсь до вас, тих, кого ми виховали як відданих патріотів, тих, на кого вся наша надія! Озбройтеся лопатами, ломами і палицями, створюйте бойові дружини і займайте пости на кожній з вулиць. Ворог мусить бути знешкоджений! Ми, проливши за вас свою дорогоцінну кров, закликаємо тепер віддячити нам за нашу постійну до вас любов і опіку. Смерть ворогам Вітчизни!»). Головний механізм, за допомогою якого підтримується життєдіяльність тоталітарної системи, – переформатування нового покоління. У Щурограді молодь «сприймає щурів як вищу расу й <...> прагне ощуритися». Вони наслідують їх поведінку і звички, зрікаються батьків, пишуть на батьків доноси,

здають батьків до божевільні, йдуть «добровільно у воєнізовані інтернати». У школі дітей «навчили любити Вітчизну і її інтереси понад усе», тому й не дивно, що школярі полюють на визволителів міста, тримаючи у руках «лопати, сокири, вила, коси, ножі, дрючки...». Нове покоління щурів при владі переконане, що воно робить людям «величезну послугу, піклуючись про кожен наш крок». У кожному родині «проникають щурячі імена й звичаї», там годують «винятково консервами та маринадами», «оберігають <...> від крамольних розмов» за допомогою сухого закону. Щури прагнуть покори і вдячності. За непокору щури карають: «Божевільня. У нас в'язниць нема. Там, у центрі, навіть такий плакат висить: „Щуроград – місто без в'язниць“. У божевільню потрапляють усі, хто дозволив собі засумніватися у доцільності щурячої влади» [1].

Насильство є невід'ємною частиною будь-якої тоталітарної системи. У романі «Щоденник війни зі свиньми» молодь безкарно вбиває старих. Сцена вбивства вуличного газетяра дона Мануеля розлюченими молодиками, озброєними палицями й залізними прутами та сп'янілими «відчуттям власної зверхності», вражає реакцією свідків («Не привертай уваги» [2, с. 17]; Хлопець в окулярах, із книжками під пахвою, цілком пристойна з вигляду дівчина», «бридливі погляди», «Я виступаю проти будь-якого насильства, – підкреслено чітко вимовила дівчина. <...> холод, яким віяло від цих слів <...>. Тепер не час прогулюватися, діду, – майже дружньо застеріг його хлопець. – Тікайте краще, доки й вас не перестріли» [2, с. 18]; «Хто провокує, хай не скаржиться» [2, с. 24]) та миттєвим викресленням події з поля зору («На тому самому місці, де кілька годин тому вбили трудящого чоловіка, нині хлопчачки вже грають у футбол» [2, с. 25]). У повісті «Ласкаво просимо у Щуроград» непокірних відправляють у божевільню – двоповерхову будівлю з колонами в стилі сталінського «репресансу», де люди перетворювалися на суб'єктів «з темними заглибленими в себе очима, їхні позбавлені найменшого виразу обличчя скидалися на маски манекенів» [1]. Також тут відкривають Дослідний інститут щурів, головне призначення якого – створювати людинощурів.

Опір тоталітарній системі завжди існує, хоча, як правило, у прихованій формі. У повісті Ю. Винничука, попри тотальний контроль усієї духовної сфери життя, мало хто з жителів Щурограду сприймав це щиро. Більшість навчилася прикидатися і за потребою малювала на обличчі задоволення. А на самоті, заховавшись за трьома дверима, дозволяла собі розслабитися і, «залізнивши під перину та сховавши голову під подушку, замузикати якусь стару пісню... Співати на гостині остерегаємось, бо серед нас чимало стукачів» [1].

Разом з тим тоталітарна система завжди може розраховувати на симпатиків, тобто тих, хто її цілком прихильно зустрине. У творі проголошення щурів «дуже корисними тваринами» відбулося завдяки такзваним перекинчикам, які перейнялися важкою долею щурів, ввели у моду прикраси із зображенням голови щура, проголосили рік Щура, оголосили щура «ближнім» своїм («Не убий ближнього і щура!») [1]) утворили Інститут вивчення історії щурів, Інститут щурознавства, Інститут фізіології щурів та відкрили школи для щурів. У результаті цієї «революції» «не залишилося, мабуть, такого боку людського життя, до якого не були б причетні й щури». Все відбулося настільки «швидко, що мало хто встиг розгадати небезпеку, яка причаїлася у завтрашньому дні». Щури зайняли всі відповідальні місця у місті («Служба безпеки висліджувала дисидентів і запроторювала їх в божевільню» [1]) і настільки злилися зі щоденним життям людей, що «не було жодної змоги якось виборсатися з цього критичного стану» [1]. Показовою є поведінка мешканців Щурограду під час заколоту. Вони пильно стежили за просуванням містом, жодною мірою не виявляючи ворожості, але й не підтримуючи: «Невже нікому з них не спало на думку, що ось уже небагато зосталося, щоб здобути свободу? <...> Нині є нагода скинути ярмо. Чого ж не скористаються з неї?». З'ясувалося, що ярмо «їм до ший приросло», а «звична неволя завше безпечніша за незвичну свободу. Людина боїться невідомого» [1].

Тоталітарна система приречена на знищення. У романі Адольфо Бйой Касареса завершення вбивства старих відбулося раптово через зміни у молодих, що нехарактерно для антиутопій, адже відсутній спротив героя або героїв-одномудців. У психіатричне відділення почали потрапляти молоді люди з незвичними симптомами, а саме: страх торкнутися старого, ототожнення себе зі старими, «уявлення, буцім убити старого означає скоїти самогубство» [2, с. 191]. Лікар пояснює це тим, що ця «війна глибоко й боляче вразила їх усвідомлення, що кожен старий – це майбутнє когось молодого. Можливо, навіть їхнє власне!» [2, с. 191]. У Ю. Винничука фінал відкритий, адже щури не перемогли, але й не зазнали нищівної поразки. Тим самим автор натякає на можливість відродження тоталітаризму в будь-який час і в будь-якому місці.

Висновки і перспективи подальших розробок у даному напрямку. У статті здійснено поетикальний аналіз антиутопії на матеріалі повісті вітчизняного письменника Ю. Винничука та роману латиноамериканського автора Адольфо Бйой Касареса. Виявлено подібність між цими текстами, адже митці зреалізували характерні особливості антиутопічного жанру у своїх творах.

Видається доцільним розширити текстовий матеріал та поглибити компаративний аналіз задля виявлення специфічних особливостей антиутопії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Винничук Ю. Ласкаво просимо в Щуроград. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Vynnychuk/Laskavo_prosymo_v_Schurohrad/.
2. Касарес А.Б. Щоденник війни зі свиньми. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 224 с.
3. Література Англії XX ст. / за ред. К.О. Шахова. Київ : Либідь, 1993. С. 46–71.
4. Сабат Г. У лабіринтах утопії й антиутопії. Дрогобич : Коло, 2002. 157 с.
5. Шишкіна С. Истоки и трансформации литературной антиутопии в XX веке. Иваново : ИГХТУ, 2009. 229 с.

REFERENCES

1. Vynnychuk Y. Laskavo prosimo v Shchurograd [Welcome to Shchurograd]. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Vynnychuk/Laskavo_prosymo_v_Schurohrad/ [in Ukrainian].
2. Kasares A.B. (2018). Shchodennik vijni zi svin'mi [Pig War Diary]. L'viv : Vidavnictvo Starogo Leva, 224 s. [in Ukrainian].
3. Literatura Anglii XX st. / red. K.O. SHahova. K. : Libid', 1993. S. 46–71. [in Ukrainian].
4. Sabat G. U (2002). U labirintah utopii j antiutopii [In the labyrinths of utopia and dystopia]. Drogobich : Kolo, 157 s. [in Ukrainian].
5. Shishkina S. (2009). Istoki i transformacii literaturnoj antiutopii v XX veke [Origins and transformations of literary dystopia in the 20th century]. Ivanovo : IGHTU, 229 s. [in Russia].